

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Рівне – 2013

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 1 - Рівне: РДГУ, 2013 – 203 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович академік-секретар відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім.

Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна - доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна - доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович - доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна - доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна - кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 29 листопада 2013 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

підтверджується факт попередньої малосвідомої приналежності до майбутньої діяльності, відбувається заміна намічених цілей новими, що негативно позначається на професійному рості – фактично анулюється весь попередній етап професійного навчання.

Тривожними виявились відповіді на останнє запитання в опитуванні: ще не знають, чим будуть займатись 60 відсотків опитованих (72 респонденти), хочуть працювати 30 відсотків (36 респондентів), та хочуть оволодіти іншими спеціальностями (продовжувати навчання) – 10 відсотків (12 респондентів). Головною тенденцією тут постає невизначеність як в особистому так і в професійному аспекті, відсутність у значної частини респондентів конкретних життєвих цілей та планів, що призводить до відстрочування встановлення професійної ідентичності.

Молодість – це вік вирішального професійного самовизначення, що характеризується початком професійно-трудової діяльності. Саме у цей період зростає значення об'єктивних обставин, що впливають на свідомість людей, зокрема взаємодії між ціннісними орієнтаціями і різними формами соціальної практики. По мірі більш глибокого знайомства з професією у деякої частини молоді відбувається зміна минулих уявлень, переоцінка своїх сил, здібностей інтересів і можливостей. Лише усвідомивши найголовніші життєві цілі та перспективи, почувши «голос свого серця» – людина навчається робити оптимально-правильні життєві вибори, що за будь-яких обставин зберігатимуть свою цінність, будуть актуальними і сприятимуть професійному розвитку у ході життя.

Висновки:

1) Формування професійної ідентичності складний, розтягнутий у часі психологічний процес, що пов'язаний із формуванням цілей, цінностей, переконань щодо вибору професії та наступної професійної діяльності.

2) Процес вибору професії проходить через певні стадії. Вступ юнака до вузу співпадає у часі з стадією попереднього вибору професії, що значно посилює ризик помилки у ході життєвого вибору.

3) Під час навчання відбувається перехід юнака на якісно нову стадію вибору професії – реального вибору, що зумовлює критичне переосмислення обраної спеціальності. Простежується тенденція небажання працювати за обраним фахом, формування цілей щодо здобуття іншої спеціальності – фактично відбувається помилка у виборі професії. Це негативно впливає на розвиток професійної ідентичності – відтягуючи в часі її становлення, та продукує особливий, соціально незрілий тип особистості, яка вчасно не розпочинає трудову діяльність.

4) Саме максимально свідомий вибір на початку вступу у вуз дозволить зменшити наслідки нерозважливого професійного вибору та максимально продуктивно використати життєвий час навчання у вузі як період позитивного формування професійної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Від волі до особистості / І.Д.Бех. – К.: Україна-Віта, 1995. – 202с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ О.В.Скрипченко, Л.В. Долинська та ін.. – К.: Просвіта, 2001. – 416с.
3. Лисовский В.Т. Личность студента / В.Т. Лисовский. – Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1974. – 184с.
4. Мороз А.Г. К вопросу о дидактической адаптации первокурсников вуза/ А.Г. Мороз // Психологические и социально психологические особенности адаптации студента. – Ереван, 1973.
5. Основи практичної психології /В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.: Підручник. – Вид.2-е, стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 536с.
6. Сапогова Е.Е. Психология развития человека / Е.Е. Сапогова: Учебное пособие. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 460с.
7. Ценностные ориентации чехословацкой молодежи: Научн. – аналит. обзор / АН СССР. ИНИОН; Подгот. Ю.А. Щербакова. – М., 1987. – 34с.
8. Marcia J.E. Ego-identity status : Relationship to change in Self- esteem, “ general maladjustment” and authoritarianism. Journal of Personaliti. V. 38. 1970. - №2 . P. 249-268.

***Резюме.** В статье рассмотрены проблемы сознательного профессионального выбора в ходе жизненного самоопределения, особенности формирования профессиональной идентичности в юношеском возрасте.*

***Ключевые слова:** профессиональное самоопределение, идентичность*

***Summary.** In the article the problems of conscious professional choice are considered during vital self-determination, feature of forming of professional identity in youth age.*

УДК 159.923.2

Н.В.КОРЧАКОВА

ПРОГНОСТИЧНА ФУНКЦІЯ ОСОБИСТІСНОГО САМОСПРИЙНЯТТЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТА

***Резюме.** Стаття присвячена вивченню прогнозування студентами своєї майбутньої кар'єри, динамічних аспектів професійного становлення, аналізу ціннісних установок у сфері побудови професійного шляху.*

***Ключові слова:** професійна кар'єра, професійне становлення, кар'єрний ріст, професійна ідентичність, професійна компетентність.*

Постановка проблеми. Однією з важливих функцій вищої школи є формування первинних основ професійної ідентичності. Саме у процесі вузівського навчання у свідомості молоді людини складається образ професійної кар'єри. Від його цілісності та адекватності значною мірою залежить як перебіг первинної професійної адаптації, так і ціннісні та змістові компоненти подальшого професійного становлення. Тому психологічні аспекти професійної кар'єри повинні інтенсивно відпрацьовуватися зі студентами, забезпечуючи формування у них зрілих професійних уявлень

Професійна кар'єра визначається у психологічній науці як система суб'єктивних уявлень і переживань особистості щодо свого трудового майбутнього, очікувані шляхи самовираження і задоволення працею. Мова йде про особистісний аспект кар'єри, який передбачає розгляд цього явища з позиції суб'єкта, розкриваючи особливості бачення кар'єри її діячем.

Зазначена проблема почала інтенсивно вивчатися з другої половини минулого сторіччя. Оскільки у її розробці прийняли участь дослідники з різних галузей пізнання, виникло багато визначень сутності поняття. Основними лініями аналізу явища стали сутнісні особливості професійної діяльності, закономірності професійного росту, детермінація успішності професійної кар'єри процесами особистісного становлення. Особливу увагу вчені зосереджують на вивченні факторів мотивації, що детермінують просування, формування і розвиток кадрів, а також навіокремленні сукупності особистісних характеристик, що забезпечують ефективну професійну кар'єру. Даній проблематиці присвячені роботи Белецького Н.П. [1], Деркач А.А [2], Маркової А.К. [3], Пряжнікова Н.С. [5], Ткач Д. А. [6] Філіппова Ф.Р. У той же час слід визнати, що питання прогностичного бачення суб'єктом свого професійного шляху і кар'єрного росту на етапі початкової професіоналізації ще вимагає подальшого аналізу. Пошуки у цій сфері сприятимуть інтенсифікації процесів професійного становлення майбутніх фахівців. Усвідомлення студентами свого майбутнього професійного Я є важливим показником особистісного розвитку.

Мета даного повідомлення – проаналізувати уявлення студентів про особливості та закономірності свого кар'єрного росту. У дослідженні приймали участь студенти 4 курсу психолого-природничого факультету РДГУ. Загальний обсяг вибірки – 30 представниць жіночої статі.

У дослідженні використовувалися наступні методики: методика вивчення мотивації професійної діяльності (К. Замфір у модифікації А. Реана), методика діагностики мотивації на досягнення та уникання невдач (Т.Елерса), десятибальна шкала значущості кар'єрного росту.

Враховуючи специфіку вибірки (майбутні психологи), своє дослідження ми розпочали з аналізу розуміння студентами сутності кар'єри та кар'єрного росту. Обстеження показало, що значна кількість респондентів при трактовці даних понять звужує їх змістові характеристики. У їхньому розумінні рух у кар'єрі це лише посадові просування. Сприймаючи дану ідею лише у цьому вузькому розумінні, студенти тим самим збіднюють Я-концептуальні програми щодо перебігу свого майбутнього професійного життя. Зіставлення прогностичних ідей щодо професійного становлення показало, що у свідомості майбутніх психологів більш чітко сформовані уявлення про професійну кар'єру і менш реалістичні щодо посадової та статусної лінії кар'єрного розвитку.

Як відомо, кар'єрний ріст має декілька ліній реалізації. До основних можна віднести: набуття професійної компетентності; отримання соціального визнання у професійній діяльності, присвоєння загальноновизнаних статусів і нарешті - просування працівника по сходах службової ієрархії. Інакше кажучи стратегії кар'єрного простору включають як професійні та посадові компоненти, так і статусні та монетарні. Крім того кар'єра включає як внутрішні диспозиційні характеристики, так і поведінкові. Таким чином, у вітчизняній психологічній літературі "кар'єра", у широкому змісті, визначається як загальна послідовність етапів розвитку людини в основних сферах життя, яка виявляється у динаміці соціально-економічного положення, статусно-рольових характеристик, форм соціальної активності особистості; як індивідуальний трудовий шлях людини; як єдність двох кар'єрних процесів – професійної і посадової кар'єри. У вузькому змісті "кар'єра" пов'язується з динамікою положення й активності особистості у трудовій діяльності, з послідовністю посад, які займає працівник у одній організації, як швидке просування індивіда, вгору по посадових або професійних сходах у певному виді діяльності [2]. Повноцінна кар'єра - це збалансоване співвідношення процесів розвитку самості та її соціальних статусів.

Оскільки змістові характеристики кар'єри мають суттєві відмінності, ми спробували проаналізувати прагнення студентів до різних видів кар'єрного зростання. Ми передбачали, що наявність монетарної спрямованості може ускладнювати процеси професійної ідентичності майбутніх психологів або ж взагалі викликати її деформацію. Отримані результати підтвердили наші припущення. Частина випускників університету зазначала, що не бачать себе у психологічній професії, тому планують реалізовувати себе у інших виробничих сферах, зазначаючи при цьому, що основною причиною прохолодного ставлення до майбутньої професії є низький розмір заробітної плати.

Вивчення позицій студентів, щодо реалізації у їхньому житті таких видів кар'єри як кар'єра впливу, кваліфікації чи статусу показало, що студенти гуманітарних спеціальностей не виявляють особливих прагнень щодо реалізації управлінських стратегій. Не зважаючи на те, що професія психолога вимагає розвитку у особистості певної міри домінантності і впливовості, випускники вузу не виявляють особливих прагнень, щодо реалізації своїх знань і вмінь на посаді керівника. На нашу думку, ігнорування такої лінії професійного розвитку як побудова кар'єри впливу пов'язане з відсутністю належного рівня знань щодо структури професійної діяльності та переліку посад працевлаштування. Цікавим є той факт, що при декларуванні можливих ліній професійного становлення студенти не розглядають перспективу відкриття власної справи: створення психологічних центрів, консультаційних чи діагностичних служб. Не звучить і сама ідея спеціалізації за певною лінією професійної діяльності. Єдиним елементом даного процесу є схильність більшості випускників працювати у сфері психолого-педагогічного консультування. Дані установки зумовлені специфікою підготовки психологів у структурі гуманітарних університетів, особливістю баз практик, де формуються первинні професійні уміння і навички. Так більше половини опитаних (56 відсотків) бачать себе працівниками навчально-виховний та загальноосвітніх закладів.

Результати опитування показали, що значна частина респондентів не орієнтовані на кар'єрний ріст. На нашу думку, це пояснюється гендерною специфікою вибірки. У дослідженні приймали участь представники жіночої статі. Більшість з них виявляли чітку орієнтацію на створення сім'ї та народження дітей. За цих умов робота і кар'єрний ріст відходять на другий план. Підтвердженням цього є відповіді, що були отримані за допомогою запитання «Наскільки для вас є важливим кар'єрне зростання?». Лише третина респондентів вказує на особистісну значущість професійного росту. Вони змогли б пожертвувати інтересами власної сім'ї заради самореалізації у професійній сфері. Решта опитуваних вважають, що професійне життя перш за все повинно успішно складатися у представників чоловічої статі. Респонденти зазначали, що народження і виховання дитини на певний час призупинить їх професійний ріст і відповідно знизить шанси у реалізації кожної із ліній успішної кар'єри. З даними позиціями можна цілком погодитися, оскільки кожна людина, плануючи майбутнє, керується перш за все своїми потребами та враховує соціокультурні стандарти та соціально-економічні умови. Кар'єрна динаміка при цьому поєднує як зміст процесу, так і образ його результату, як особливості розвитку людини у соціальному просторі, так і форми цього розвитку.

У ході дослідження респондентам було запропоновано також оцінити важливість досягнення кар'єрного росту за допомогою десятибальної шкали. Для аналізу результатів шкала була поділена на три рівні значущості: високий, середній, низький. Як показало дослідження, для двадцяти відсотків респондентів досягнення професійного зростання виявилось

малозначущою цінністю. Зазначимо, що при аналізі враховувалися позиції лише тих студентів, які виявили бажання після завершення навчального закладу працювати у галузі психології. Дану тенденцію можна пояснити тим, що для багатьох людей цікавою є процесуально-операційна сторона професійної діяльності, а не лише її рівневі характеристики.

Динамізм сучасного соціально-економічного простору викликав до життя принцип навчання упродовж всього періоду професійної діяльності. Цю закономірність усвідомлює більшість учасників дослідження. Вони зазначають, що важливою лінією професійного становлення і успішної кар'єри буде продовження навчання. У той же час п'ята частина учасників дослідження (20 відсотків) задекларували незрілі позиції у даному питанні. Вони вважають, що у подальшому їм не потрібно буде здійснювати інтенсивні програми навчання. Зазначимо, що дані студенти-випускники обізнані з існуванням різних інноваційних форм професійного позаузівського навчання, але не розглядають участь у цих програмах як шлях власного особистісного і професійного розвитку. Як виявилось у подальшому, саме ця частина вибірки виявляє невпевненість щодо реалізації себе у сфері психології. Відсутність основ професійної ідентифікації у цих молодих людей поєднується із відсутністю чітких уявлень щодо інших шляхів професійного становлення. Відкидаючи можливість реалізувати себе за лінією первинного професійного вибору, вони не мають бажання навчатися за іншою спеціальністю. У цьому випадку можна говорити не лише про професійну незрілість, але й про особистісний інфантилізм молодого людини.

Проаналізувавши отримані результати, можна стверджувати, що при виборі професійної лінії більшість молодих людей прагне, щоб професійна діяльність приносила їм задоволення, щоб вони могли якнайповніше самореалізуватися у цій сфері. Як показало обстеження, вони мають чітке уявлення про свою професійну діяльність, знають свої професійні обов'язки, умови праці. Оскільки обстеження проводилося зі студентами четвертого курсу частина з них уже визначилися з майбутнім місцем роботи. Більша половина респондентів вважають професію психолога соціально важливою, престижною і перспективною. Наявність даних ціннісних установок свідчить про сформованість позитивних основ професійного становлення. У той же час ми змушені визнати, що не всі студенти висловлюють готовність працювати у майбутньому за обраною спеціальністю. Основними причинами відмови є: нестача робочих місць та низька заробітна плата. Інакше кажучи ми зустрілися з низьким рівнем професійної мотивації. Оскільки трудова мотивація є важливим фактором розвитку кар'єри ми спробували простежити особливості мотиваційних процесів у наших респондентів.

Проаналізувавши результати, що були отримані за допомогою методики діагностики особистості на мотивацію досягнень (Т.Елсера), можна сказати, що середній та високий рівні мотивації до успіху представлені у наших респондентів майже рівноцінно. Можна прогнозувати, що у майбутній професійній діяльності вони виявлятимуть упевненість, готовність брати на себе відповідальність у проблемних ситуаціях, вони зорієнтовані на досягнення успіху у трудовій діяльності, а не уникання невдач. Даний факт можна підтвердити результатами що були отримані за допомогою методики «Мотивація до уникнення невдач». Особи, що мають високий і дуже високий мотив до успіху мають середній рівень мотивації уникнення невдач. А респонденти, що мають високий рівень мотиву уникнення невдач мають середній рівень мотиву до успіху.

Висновки. Професійне становлення – складний, динамічний процес, що має багато ліній формування. Одним з важливих його напрямків є розвиток когнітивної складової кар'єрного росту. Правильні уявлення про особистісний шлях в професійному житті, кар'єрну стратегію особистості мають унікальну значущість на кожному з етапів трудового життя, включаючи і період первинного формування професійної ідентичності у процесі вузівського навчання. Прогностичні уявлення на майбутнє, як особистісні аспекти кар'єри, виступають основою навчальної мотивації студента. Науковці, що досліджують проблеми кар'єри, у своїх працях вивчали умови оптимального професійного росту, фактори мотивації, що детермінують просування по службовим сходах, формування і розвитку кадрів, виділення сукупності їх особистісних характеристик, що забезпечують ефективну професійну кар'єру.

Як показало дослідження, студенти мають різні за повнотою і спрямованістю уявлення щодо подальшого професійного життя. Найбільш чітко у майбутніх психологів звучить ідея щодо горизонтального виміру кар'єрного росту. Студенти зорієнтовані на кваліфікаційну кар'єру, що забезпечуватиме професійне зростання та рух за розрядами тарифної сітки відповідної професійної діяльності. У той же час статусна і посадова вертикальні лінії кар'єри у позиціях студентів чітко не виявляються. На нашу думку, це зумовлено як специфікою майбутньої професії, так і недостатньою поінформованістю студентів, щодо напрямків самореалізації у світі психологічних професій. Зазначимо, що монетарний вектор професійного росту у межах обраної професії студентами не розглядається. На їхню думку, підвищення рівня матеріальної винагороди можливе лише за межами професійного життя практичного психолога.

Оскільки студенти не виокремлюють таких шляхів кар'єрного росту як відкриття власної справи; чіткої спеціалізації у сфері надання психологічних послуг; поєднання психологічного супроводу з наданням послуг юридичного, педагогічного, споживчого спрямування, тобто руху у напрямку транспрофесіоналізації, вважаємо за доцільне інтенсифікувати розвивальні програми внутрішнього розвитку особистості майбутнього психолога та його уявлень про можливість руху в освоєнні соціального простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белецкий Н.П. Менеджмент. Деловая карьера / Н.П. Белецкий – Мн.: Выш. шк., 2001. – 302с.
2. Деркач А.А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Кн. 1-5. Кн. 1: Методолого-прикладные основы акмеологических исследований / А.А. Деркач - М.: Изд-во РАГС, 2000. - 391 с.
3. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. - М.: Изд-во Знание, 1996.-308 с.
4. Поляков В.А. Технология карьеры / В.А.. Поляков - М.: Изд-во Знание, 1995.
5. Пряхников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение / Пряхников Н.С.- Введение в профессию "Психолог": учебно-методическое пособие. - 2-е изд., стереотип. - М.: Изд-во МПСИ; Воронеж: НПО "МОДЕК", 2003. - 463с
6. Ткач Д. А. Профессиональная карьера современной молодежи / Ткач Д. А.- Дис. ... канд. социол. наук: 22.00.03 Саратов, 2004.

Резюме. Стаття посвящена изучению прогнозирования будущими психологами своей профессиональной карьеры, освещению динамических аспектов профессионального становления, анализу ценностных установок в сфере профессиональной самореализации.

Ключевые слова: профессиональная карьера, профессиональное становление, карьерный рост, профессиональная идентичность, профессиональная компетентность.

Summary. This article is devoted to research of students' representations about their future career, covering the dynamic aspects of professional development, analysis of attitudes in the sphere of professional self-realization.

Key words: career development, professional identity, professional competence.

УДК 159.9:331.54

Р.С. КУЛАКОВ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Резюме. У статті аналізується проблема становлення профіидентичності особистості як процесу її самореалізації у відповідній професійній площині. Розкриваються питання професійної придатності і професійної готовності особистості, джерела формування професійної ідентичності.

Ключові слова: професія, професійна ідентичність, професійна придатність, професійної готовність, професійне самовизначення.

Постановка проблеми. У вітчизняній науковій літературі термін «професія» вживається в різних значеннях. С.А.Клімов розуміє під ним спільність людей, зайнятих у певній сфері діяльності, галузі праці; працю, процес діяльності у певних сферах життєдіяльності людини; якісну визначеність людини, що включає відповідні вміння, знання, досвід, особистісні якості. В.Д.Брагіна доповнюючи дані визначення вважає, що професія є не тільки сукупністю трудових дій людини, але і її соціальною позицією. Професії описуються не тільки в термінах, що виражають властиві їм властивості, тобто обов'язки, вміння, навички, а й у таких характеристиках, як престиж, рівень необхідної освіти, матеріальний достаток, соціальна вагомість праці, привілеї тощо [1; 3].

Поняття «професія» та «профіидентичність» пов'язані певним чином. Н.С.Пряжников вважає, що професія визначає змістові характеристики профіидентичності, забезпечуючи «морфологію» професійної діяльності і професійної спільноти, тим самим структуруючи «діапазон маневру в межах виконуваної та освоюваної діяльності» залишаючи можливість для різних варіантів самореалізації всередині професії як групи споріднених спеціальностей [4].

Становлення профіидентичності в рамках певної професії можливе при виконанні трьох умов: прецедентної (наявність абсолютно подібних або схожих елементів у відповідній професії (власне ідентифікація); інтердиктивної (наявність інших елементів, що належать до іншої професії (власне відчуження); юстиціальної (наявність транслятора інформації про існування різних професій (можливість відрізнити одну від іншої).

Реалізація цих умов сприяє формуванню професійно-диференціюючих ознак ще в процесі професійної підготовки. Однак професія як передумова становлення профіидентичності не має таких виражених природних диференціюючих ознак, як, наприклад, стать для статеві ідентичності, етнос - для етнічної. У зв'язку з цим спостерігається значимість внутрішньої роботи з виділення цих ознак, а з іншої сторони, зростає роль інших людей, які б помічали ці ознаки і визнавали їх. Крім того, на відміну від статі та етносу, професія передбачає спеціальну цілеспрямовану, суспільством організовану підготовку і виконується за певну винагороду. Ні стать, ні етнос не передбачають вирішення проблеми ідентичності у зв'язку з такими категоріями, як придатність або готовність.

Вирішення проблеми профіидентичності як самореалізації людини у професійній площині пов'язане з питаннями професійної придатності і професійної готовності. Властивість «придатність» відрізняється тим, що може стосуватися лише конкретної ситуації, що обов'язково включає два компоненти: «дана людина» і «дана спеціальність». Властивість «професійна придатність» не притаманна людині як такій. Профпридатність - це взаємна відповідність даної людини в даній сфері застосування її сил в даний час. Професійно придатні якості утворюють дещо ціле, систему: громадянські якості, ставлення до професії, праці, інтереси і схильності, дієздатність, спеціальні здібності, навички, звички, знання, досвід.

Оцінка рівня професійної готовності людини до певного виду трудової діяльності, за даними цілого ряду досліджень (В.Г.Асєєв, І.К.Кряжева, К.М.Гуревич, М.П.Будякіна, А.А.Русалінова, С.А.Клімов та ін.), повинна ґрунтуватися з урахуванням наступних критеріях: задоволення працею і взаємовідносинами в колективі, успішність в оволодінні професією чи успішність в роботі; психофізіологічна «ціна» праці. У якості ознак готовності людини до професійної діяльності можна також розглядати, на думку С.А.Клімова, ступінь сформованості у неї основних психічних регуляторів діяльності: «образ об'єкта» (суб'єктивний образ професії); «образ суб'єкта» (образ «Я»-самосвідомість), «образ суб'єктно-суб'єктивних і суб'єктно-об'єктивних відносин» (професійна самосвідомість) [3].

Є.М.Іванова зазначає, що вивчення вищезазначених ознак здійснюється за наступними показниками: знанням, мірою їх усвідомлення в соціальному і особистісному сенсі, можливості їх застосування при вирішенні професійних задач, рівня професійної самосвідомості, функціональному стану [2]. Співставлення професії, профіидентичності, профпридатності і професійної готовності можливе в координатах людської активності:

- професія відповідає рівню зовнішньої активності і представляє професійну (звичайну) зайнятність чимось;
- профіидентичність відповідає рівню внутрішньої активності, тобто виявляється в особистісній значимості професійної активності для людини;
- профпридатність і професійна готовність відповідають формам прояву активності, при цьому профпридатність є нижчою формою активності, так як для її визначення потрібно виявити ситуативно обумовлені професійно-диференціюючі ознаки, а професійна готовність є вищою формою активності, так як для її визначення потрібно виявити свідомо обґрунтовані професійно-диференційовані ознаки.

Професія являє собою соціально-об'єктивну частину професійного континууму людської активності, профпридатність і профготовність – формальні реальності, профіидентичність – неформальну, смислову, суб'єктивну реальність. У цьому сенсі професія і профіидентичність пов'язані каузальною залежністю як причина і наслідок, а профпридатність і профготовність об'єднані з профіидентичністю актуальною залежністю як похідні тієї частини професійної реальності, яка пов'язана:

- з результативністю спеціальної підготовки (профпридатність перевіряється на початку, профготовність в кінці);

ЗМІСТ

Передмова

- Максименко С.Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості
- Вірна Ж.П. Аксиологічний проєкт як чинник формування соціальної зрілості жінки
- Гошовський Я.О., Гошовська Д.Т. Генетично-психологічна парадигма вивчення особистісної ідентичності педагога
- Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання у ВНЗ
- Литвиненко С.А. Використання воркшопів у фаховій підготовці майбутніх психологів
- Павелків Р.В. Аналіз проблеми ідентичності як психологічного феномену
- Петренко О.Б. Специфіка формування професійної гендерної компетентності майбутнього вчителя.
- Сергієнко В.П., Войтович І.П., Войтович О.П. Психолого-педагогічні особливості реалізації компетентісного підходу при комп'ютерній підтримці вивчення фахових дисциплін у ВНЗ
- Ямницький В.М. Здатність до саморегуляції як основа професіоналізації спеціаліста
- Артемова О.І. Розкриття креативного потенціалу студентів вищих навчальних закладів
- Бабак К. В. Особливості психологічного супроводу професійного розвитку студентів в умовах навчання у педагогічному коледжі
- Безлюдна В.І. Готовність молоді до побудови конструктивних зв'язків з родиною
- Бойчук В.М. Розвиток тізнавального інтересу у процесі підготовки майбутнього вчителя
- Бричок С.Б. Інтерактивні методи формування творчого потенціалу особистості майбутнього педагога у процесі вузівського навчання
- Бучко В.Б. Значення взаємозв'язку студента з групою в контексті свободи Е. Фромма
- Главінська О.Д., Савуляк В.О., Емпатія як складова професійної компетентності педагога
- Головань М.С. Компетентісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти
- Грицюк І.М. Соціальні орієнтації як аксіологічне утворення професійного становлення майбутнього соціального працівника
- Дарманська І.М. Розвиток управлінської компетентності майбутніх керівників навчальних закладів (професійно-функціональний компонент)
- Демянюк О.Б. Особливості становлення та типологія образу світу у студентів: теоретичний аналіз проблеми
- Джеджеря К.В. Професійно-педагогічне спілкування як проблема професіоналізації молодих викладачів вищих навчальних закладів
- Дружиніна І.А. Професійна ідентичність майбутніх психологів як умова їх професійного зростання
- Кириченко Н.А. Свідомий вибір як чинник формування професійної ідентичності у юнацькому віці
- Корчакова Н.В. Прогностична функція особистісного само сприйняття як основа професійного розвитку студента
- Кулаков Р.С. Психологічні особливості становлення професійної ідентичності особистості
- Лук'яник Л.В. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх учителів до формування лінгвоукраїнознавчої компетенції школярів
- Маргітич К.С. Формування національної самосвідомості угромовної студентської молоді в Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ
- Михальчук Н.О. Смісл як відображення індивідуального образу світу студентів в діяльності з читання літературних творів
- Михальчук Н.О., Івашкевич Е. З. Психологічні умови ефективного засвоєння студентами іноземної мови
- Михальчук Н.О., Хупавцева Н.О. Аргументативний дискурс як механізм оволодіння студентами іноземною мовою
- Мудрик А.Б. Зміст професійної компетентності фахівця та психологічні особливості її формування у процесі вузівського навчання
- Мушкевич М.І. Психологічний супровід сім'ї з проблемними дітьми
- Ногачевська І.О. Інтерпретація художнього тексту як спосіб вдосконалення лінгвістичної освіти студента філолога
- Остапівський О.І. Взаємообумовленість професійної ідентичності та економічної свідомості студентської молоді
- Пивоварчук Т.О. Модель комунікативних здібностей студента –філолога
- Рудюк О.В. Феномен професійної ідентичності у детермінації переживання безробітними професійних криз
- Самолук А.В. Психологічне підґрунтя професійного становлення студентів-філологів
- Созонок О.С. Детермінанти розвитку психологічної культури майбутніх вчителів початкової школи
- Співак Л.М., Піонтковська Д.В. Стан вивчення проблеми національної ідентичності студентської молоді у вітчизняній психологічній науці
- Сторож О.В. Типологія творчої соціалізації особистості
- Турчина Л.І. Психосоціальний аналіз професійного самовизначення обдарованої молоді
- Фелоренко Р.П. Диструктивний вплив алкоголезалежних сімей у становленні особистості сучасного студента
- Філоненко М.М. Системний аналіз особистісного становлення майбутнього лікаря
- Хлівна О.М. Психологічна специфіка формування професійно значущих якостей майбутнього медичного працівника у вищому навчальному закладі
- Шевчук Ю. С. Подружнн сумісність сучасних сімейних пар: теоретичний аспект
- Шкарлатюк К.І. Завдання та методи тренінгу професійного самофутурування студентської молоді
- Яцюк Н.О. Роль студентського самоврядування у професійному становленні майбутніх психологів
- Ящук І.П. Формування соціальної компетентності молоді в умовах вищого навчального закладу

Доробки молодих науковців

- Бельська І.В. Особливості розуміння гендерної ідентифікації у підлітковому віці
- Богдюк М.О. Роль Інтернету у навчальній діяльності студентів
- Бурко Л.В. Психологічні аспекти діяльності фармацевта
- Вовкодавєць А.В. Вплив рівня емоційної стійкості особистості студентів на результативність їх навчальної діяльності

- [Вознюк Ю.С.](#), Психологічні механізми самоствердження юнаків
- [Волошин М.М., Назарець Л.М.](#), Аналіз взаємозв'язку тривожності та навчальної успішності студентів
- [Герман І.П.](#), Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці
- [Дзюбак О.В., Назарець Л.М.](#), Психологічний аналіз професійної самореалізації студентів
- [Клубок Ю.О.](#), Самостійність як соціально-психологічний феномен
- [Корнійчук В.В.](#), Розвиток міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці
- [Кузьмік Т.О.](#), Психологічні особливості ставлення жінок до своєї зовнішності
- [Курдибаха О.](#), Особливості формування гендерної ідентичності підлітків у спілкуванні з однолітками
- [Луцик Г.О.](#), Особливості підготовки майбутніх психологів до роботи з неповнолітніми правопорушниками
- [Мазурець В.Ю.](#), Вплив стресу на розвиток психосоматичних захворювань у підлітків
- [Марчук В.С.](#), Психологічні особливості життєвих домагань майбутніх психологів
- [Мороз Т.Т.](#), Причини виникнення і перспективи попередження підліткової важковихованості
- [Навозняк Л.Л.](#), Формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами фольклору
- [Нестерук Л.В.](#), Взаємозв'язок статусних характеристик підлітків та їх схильності до узалежнень
- [Окач В.М.](#), Психологічний аналіз причин формування девіантної поведінки підлітків
- [Петренко С.В., Шахрайчук М.Й.](#), Автоматична інформаційна система управління навчальним процесом і розвиток професійної компетентності магістрантів
- [Родзяк М.М.](#), Психологічний аналіз емоційних переживань вагітних жінок
- [Солтис Г.М.](#), Психологічні особливості мотивації студентів до навчальної діяльності
- [Талайчук Т.М.](#), Психологічні особливості впливу реклами на свідомість людини
- [Усик В.С.](#), Вплив партнерських пологів на особливості психологічного клімату сім'ї
- [Целюк Л.Т.](#), Когнітивно-стильові особливості розуміння тексту студентами – філологами
- [Яблонська М.М.](#), Сучасна реклама та її вплив на розвиток учнів початкової школи
- [Відомості про авторів](#)*